

ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาษากับความคิด

วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

ภาษาไทยกับครูพี่ตี๋ตี๋ - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ภาษาพัฒนาความคิดและความคิดพัฒนาภาษา

มนุษย์แสดงความคิดออกมาได้โดยการกระทำและโดยการใช้ภาษา การกระทำบางอย่างคนอื่นอาจไม่เข้าใจว่า ผู้กระทำมีความคิดอย่างไร จึงกระทำออกมาเช่นนั้น ถ้าจะให้เข้าใจได้ ผู้กระทำก็คงต้องอธิบายให้เข้าใจด้วย

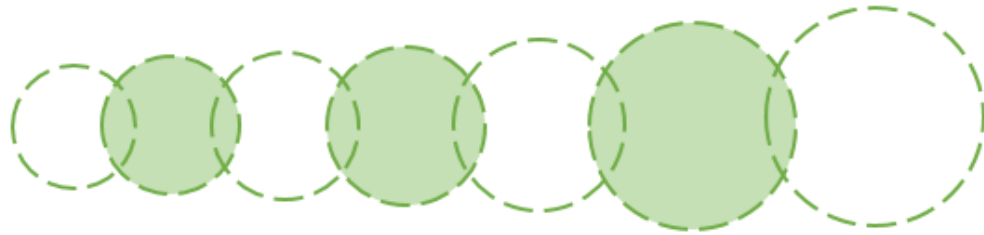
การใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดหรืออธิบายความคิดของคนเรานอกจากจะช่วยให้ผู้อื่นเข้าใจแล้วยังช่วยให้ผู้ใช้ภาษาได้มีโอกาสขัดเกลาความคิดของตนให้แจ่มชัดและแหลมคมยิ่งขึ้นด้วย ความจริงข้อนี้เห็นได้ชัด เวลาที่คนเราจำเป็นต้องพิจารณาปัญหาบางอย่างที่ตนเองนึกว่าเข้าใจแล้วทั้งสาเหตุและวิธีแก้ไข แต่เมื่อถึงคราวที่จะต้องชี้แจงให้คนอื่นเข้าใจ จะโดยพูดหรือเขียนก็ตาม บางคนอาจชี้แจงได้มาถนัดนัก อาจต้องเสียเวลานานาน พูดหรือเขียนวากวน

ขณะพูดหรือเขียนออกไปอาจรู้สึกติดขัดตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้าง จนเกิดความรู้สึกว่าที่นึกเข้าใจแล้วนั้น แท้จริงหาได้แจ่มชัดไม่ ต้องกลับไปทบทวนอีกหลายครั้งหลายหน กว่าจะกล่าวได้ว่าเข้าใจปัญหานั้นอย่างแท้จริง ทุกคนคงจะเคยมีประสบการณ์เช่นนี้กันมาบ้าง จึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อผู้ใดมีโอกาสถ่ายทอดความคิดใดๆ ออกมาเป็นถ้อยคำ เพื่อสื่อสารกับคนอื่น ความคิดของผู้นั้นก็พัฒนายิ่งขึ้นทุกครั้งไป

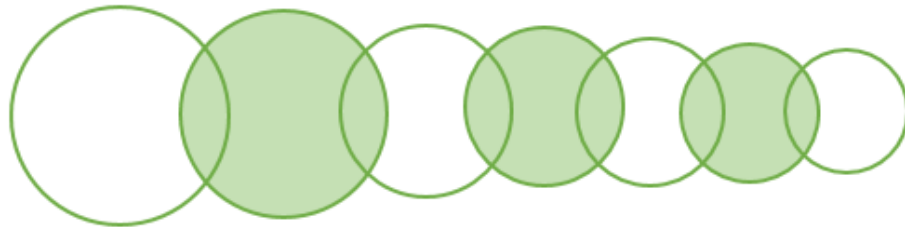
ในขณะที่มนุษย์กำลังใช้ความคิดนั้น ย่อมใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดไปด้วยโดยอัตโนมัติ ภาษาจึงเปรียบประดุจเงาที่ติดตามเนื่องไปกับความคิดตลอดเวลา ถ้าความสามารถในการคิดของผู้ใดมีอยู่อย่างจำกัด ความสามารถในการใช้ภาษาก็พลอยจะถูกจำกัดไปด้วย ถ้าความสามารถในการใช้ภาษามีอยู่อย่างจำกัดแล้ว ความสามารถในการคิดก็จะถูกจำกัดลง อันเป็นผลต่อเนื่องเป็นปฏิกิริยาลูกโซ่

ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดมีความสามารถสูงในการคิด บุคคลนั้นก็พลอยมีความสามารถสูงในการใช้ภาษา ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้ความสามารถในการคิดสูงตามไปด้วยเป็นปฏิกิริยาลูกโซ่เช่นเดียวกัน

ภาพแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับภาษา

รูปที่ 1 ความคิดไม่ถูกจำกัด

รูปที่ 2 ความคิดถูกจำกัด

ในรูปที่ 1 เมื่อวงความคิดไม่ถูกจำกัด พัฒนาขยายวงกว้างขึ้นได้เรื่อยๆ วงภาษาก็จะพัฒนาตามไปด้วย ส่วนในรูปที่ 2 เมื่อวงความคิดถูกจำกัด วงภาษาก็จะถูกจำกัดหรือเรียวลงก็ได้

วิธีคิดวิเคราะห์ที่มีลักษณะอย่างไร

การวิเคราะห์ คือ การพิจารณาแยก
สิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจ
เข้าใจแต่ละส่วนให้แจ่มแจ้ง แล้วทำ
ความเข้าใจต่อไปว่า แต่ละส่วนสัมพันธ์
เกี่ยวเนื่องกันอย่างไร

วิธีคิดวิเคราะห์ที่มีลักษณะอย่างไร

โดยปกติก่อนที่เราจะสามารถแยกสิ่งที่เราจะพิจารณาออกเป็น ส่วนๆ ได้ เราจำเป็นต้องมีหลักความรู้เพียงพอที่จะนำมาใช้ใน กระบวนการวิเคราะห์ ตัวอย่าง เกสซ์กรที่วิเคราะห์สมุนไพรรักษาฤทธิ์ ของตัวยาต่างๆ ที่อยู่ในสมุนไพรร จำเป็นต้องมีความรู้ทางเภสัชวิทยา เพียงพอ รวมทั้งจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เกี่ยวกับวิธีใช้เครื่องมือ สำหรับการวิเคราะห์นั้นด้วย จึงจะสามารถวิเคราะห์ได้สำเร็จสมความมุ่ง

หมาย

ภาษาไทยกับครูพี่ตี่ตี - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์

ขั้นตอนของวิธีคิดเชิงวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตหรือนิยามสิ่งที่เราจะวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าจะวิเคราะห์อะไร
๒. กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะวิเคราะห์เพื่ออะไร
๓. พิจารณาหลักความรู้ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องว่าจะใช้หลักใดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์
๔. ใช้หลักความรู้นั้นให้ตรงกับเรื่องที่จะวิเคราะห์เป็นกรณีไป และจะต้องรู้ว่าควรวิเคราะห์อย่างไร
๕. สรุปและรายงานผลการวิเคราะห์ให้เป็นระเบียบชัดเจนหมาย

วิธีคิดสังเคราะห์มีลักษณะอย่างไร

คำ วิเคราะห์ กับคำ สังเคราะห์ มีความหมายที่แสดงถึงกระบวนการคนละทางกัน การวิเคราะห์มีความหมายว่า แยกออกพิจารณา โดยมีจุดหมายปลายทางเพื่อให้เกิดความเข้าใจดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนการสังเคราะห์มีความหมายไปทางรวมเข้าด้วยกัน โดยมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้น เราจึงอาจให้ความหมายกว้างๆ ของการสังเคราะห์ได้ว่าเป็นการรวมส่วนต่างๆ ให้ประกอบกันเข้าด้วยกรรมวิธีที่เหมาะสม จนเกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นสำหรับจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ในการสังเคราะห์ เราจะต้องมีหลักความรู้เพียงพอสำหรับใช้ในการ
รวมส่วนต่างๆ ให้เข้ากันได้อย่างเหมาะสมตามความมุ่งหมาย ไม่ว่าจะสิ่ง
ที่เราสังเคราะห์นั้นจะยากง่าย หยาบหรือละเอียดเพียงใดก็ตาม
ตัวอย่างเช่น ในการสังเคราะห์นั้นจะยากง่าย หยาบหรือละเอียดเพียงใด
ก็ตาม ตัวอย่างเช่น ในการสังเคราะห์ประโย เราจะต้องมีความรู้เรื่อง
ถ้อยคำ ทั้งในด้านความหมายและน้ำหนักของคำ รวมทั้งจะต้องมีความรู้
ในเรื่องโครงสร้างประโยคอีกด้วย เราจึงจะสามารถสังเคราะห์ประโยคได้

ในการสังเคราะห์ เราจะต้องมีหลักความรู้เพียงพอสำหรับใช้ในการ
รวมส่วนต่างๆ ให้เข้ากันได้อย่างเหมาะสมตามความมุ่งหมาย ไม่ว่าจะสิ่ง
ที่เราสังเคราะห์นั้นจะยากง่าย หยาบหรือละเอียดเพียงใดก็ตาม
ตัวอย่างเช่น ในการสังเคราะห์นั้นจะยากง่าย หยาบหรือละเอียดเพียงใด
ก็ตาม ตัวอย่างเช่น ในการสังเคราะห์ประโย เราจะต้องมีความรู้เรื่อง
ถ้อยคำ ทั้งในด้านความหมายและน้ำหนักของคำ รวมทั้งจะต้องมีความรู้
ในเรื่องโครงสร้างประโยคอีกด้วย เราจึงจะสามารถสังเคราะห์ประโยคได้

ขั้นตอนของวิธีคิดเชิงสังเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

๑. ตั้งจุดมุ่งหมายในการสังเคราะห์ให้ชัดเจนว่าเราต้องการที่จะสรรค์สร้างสิ่งใดขึ้นเพื่อประโยชน์อะไร หรือเพื่อให้ทำหน้าที่อะไร
๒. หาความรู้เกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี หรือแนวทางที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการสังเคราะห์
๓. ทำความเข้าใจในส่วนต่างๆ ที่จะนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการสังเคราะห์ให้ถ่องแท้ จนแน่ใจว่าเรารู้จักหรือเข้าใจส่วนประกอบนั้นๆ ทุกส่วนเป็นอย่างดีแล้ว

ขั้นตอนของวิธีคิดเชิงสังเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

๓. ทำความเข้าใจในส่วนต่างๆ ที่จะนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการสังเคราะห์ให้ถ่องแท้ จนแน่ใจว่าเรารู้จักหรือเข้าใจส่วนประกอบนั้นๆ ทุกส่วนเป็นอย่างดีแล้ว

๔. ใช้หลักความรู้ในข้อ ๒ ให้เหมาะแก่กรณีที่จะสังเคราะห์

๕. ทบทวนว่าผลของการสังเคราะห์สอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด

วิธีคิดประเมินค่ามีลักษณะอย่างไร

คำ ประเมินค่า หมายถึง การใช้ดุลยพินิจพิจารณาแล้วตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สิ่งนั้นอาจเป็นวัตถุ ผลงาน การกระทำ หรือกิจกรรมก็ได้ และในการตัดสินคุณค่าดังกล่าวนี้ เราอาจบ่งชี้ไปได้หลายลักษณะด้วยกัน ในการประเมินค่า เราอาจประเมินได้หลายช่วงหลายระดับด้วยกัน ระหว่าง ดี กับ เลว นั้นมี ค่า ที่อยู่ตรงกลางๆ ค่อนไปข้างดีหรือค่อนไปทางข้างเลวได้มากมายไม่จำกัด

โดยทั่วไปแล้ว ก่อนเราจะประเมินค่า เราจำเป็นต้องมีเกณฑ์หรือหาเกณฑ์ไว้ก่อน เพื่อจะนำเกณฑ์นั้นมาใช้เป็นเครื่องตัดสินสิ่งที่เราประเมินนั้นว่ามีค่าอยู่ในชั้นใด ตัวอย่าง เรามีเกณฑ์ว่า หนังสือเด็กที่ดีต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) ใช้ภาษาที่แจ่มแจ้งชัดเจนเด็กอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย (๒) มีเนื้อหาที่น่าสนใจให้เด็กเกิดความคิดนึกไปในทางเจริญก้าวหน้า (๓) รูปเล่มกะทัดรัด ราคาไม่สูงเกินไป เป็นต้น

โดยสรุป วิธีคิดประเมินค่ามีแนวปฏิบัติดังนี้

๑. ทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจสิ่งที่เราจะประเมินให้ชัดเจนก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ประกอบขึ้นมาอย่างไร มีหน้าที่หรือพันธกิจสำคัญอย่างไร ที่กล่าวนี้แท้จริงคือ การวิเคราะห์นั่นเอง การประเมินค่าสิ่งใด หากผู้ประเมินมิได้รู้จักหรือเข้าใจสิ่งนั้นโดยถ่องแท้เสียก่อน นอกจากจะเป็นการประเมินค่าที่ไร้เหตุผล ยังอาจก่อให้เกิดผลเสียหายตามมาได้มาก

๒. พิจารณาว่าจะใช้เกณฑ์อะไรเป็นเครื่องตัดสินคุณค่าของสิ่งที่เราจะประเมิน ต้องระบุเกณฑ์นั้นๆ ไว้อย่างแจ่มแจ้ง ทางที่ดีควรกล่าวออกมาเป็นถ้อยคำหรือเขียนลงไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ต้องพิจารณาด้วยว่าเกณฑ์นั้นมีความพอดีหรือไม่ ไม่ให้เกณฑ์สูงหรือต่ำ แคบหรือกว้างจนเกินไป

๓. ถ้าจะประเมินค่าโดยไม่ใช่เกณฑ์ อาจเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่นซึ่งมีความสมเหตุสมผลพอที่จะนำมาเปรียบเทียบกับกันได้ การประเมินค่าโดยนำสิ่งที่ไม่สมควรจะเปรียบเทียบกับกัน อาจทำให้การประเมินผิดพลาด

วิธีคิดแก้ปัญหาที่มีลักษณะอย่างไร

ในการคิดแก้ปัญหาที่มีหลักสำคัญที่เราต้องเข้าใจดังนี้ คือ
ประเภทของปัญหา

อาจแยกเป็น ๓ ประเภทกว้างๆ ดังนี้

๑. ปัญหาเฉพาะบุคคล
๒. ปัญหาเฉพาะกลุ่ม
๓. ปัญหาสาธารณะ

ปัญหาเฉพาะบุคคล ได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ส่วนสาเหตุของปัญหาอาจเชื่อมโยงไปถึงบุคคลหรือสิ่งอื่นใดก็ได้

ปัญหาเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ ปัญหาที่กลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งประสบความยุ่งยากร่วมกัน กลุ่มบุคคลในที่นี้อาจหมายถึง กลุ่มผู้มีผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มผู้อาศัยในละแวกเดียวกัน

ปัญหาสาธารณะ ปัญหาประเภทนี้อาจเรียกอย่างหนึ่งว่า เป็นปัญหาสังคมก็ได้ เป็นปัญหาที่มีผลกระทบถึงทุกคน หรือคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่มากก็น้อย

สาเหตุและสภาพแวดล้อมของปัญหา

สาเหตุและสภาพแวดล้อมของปัญหา เป็นสิ่งที่เราจะต้องทราบให้ได้ เพราะถ้าเราไม่รู้ หรือรู้อย่างผิดๆ แล้ว จะทำให้เกิดการแก้ปัญหานั้นที่ผิดพลาดบกพร่องได้ง่าย จึงต้องจับสาเหตุสำคัญให้ได้และรู้สภาพแวดล้อมของปัญหานั้นด้วย

เป้าหมายในการแก้ปัญหา

โดยปกติเมื่อเราสามารถรู้ปัญหาแน่ชัดแล้ว แม้ยังคิดไม่ตกว่าจะหาทางแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร เราก็พอจะแน่ใจได้ว่าเป้าหมายของเราในการแก้ปัญหานั้นคืออะไร

การเลือกวิธีทางแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาเป็นงานที่ต้องใช้ความพยายาม บางปัญหาต้องใช้เวลาาน ใช้ทรัพยากรจำนวนมาก มีความอดทน กล้าหาญ จึงจะต้องบรรลุเป้าหมายได้ วิธีทางแก้ปัญหามุ่งถึงวิธีการใดๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

แบบฝึกหัดทบทวน

๑. การคิดอย่างมีเหตุผลควรเริ่มต้นด้วยกระบวนการข้อใด

๑. รวบรวมเหตุผลทั้งหมดเพื่อพิจารณาหาข้อสรุป

๒. รวบรวมเหตุผลเฉพาะที่มีน้ำหนักเพื่อพิจารณาหาข้อสรุป

หลาย ๆ อย่าง

๓. หาข้อสรุปอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วรวบรวมเหตุผลมาสนับสนุน
ข้อสรุปนั้น

๔. หาข้อสรุปหลาย ๆ อย่างแล้วรวบรวมเหตุผลมาสนับสนุน
ข้อสรุปแต่ละอย่าง

๒. การแสดงเหตุผลในข้อใด ไม่มี ข้อสนับสนุน

๑. การทำลายป่าเป็นเหตุที่สำคัญของการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต เพราะป่าไม้เป็นที่รวมของสิ่งมีชีวิตมากมาย

๒. ช่างเขียนนับเป็นแม่บทของกระบวนการช่างทั้งหลาย เพราะไม่ว่าจะเป็นงานใดย่อมมีการเขียนวาดเพื่อวางแบบก่อนเสมอ

๓. สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในลุ่มเจ้าพระยา คือ มีการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ตอนบนของแม่น้ำ

๔. ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติตลอดระยะเวลาที่โลกเราได้วิวัฒนาการมานั้น อัตราการสูญพันธุ์มีน้อยกว่าอัตราการเกิดสิ่งมีชีวิตใหม่

๓. ใดใช้ภาษาแสดงเหตุผลและสรุปเหมาะสมที่สุด

๑. สมาชิกมาไม่ครบองค์ประชุม การประชุมจึงต้องเลื่อนไปในคราหน้า

๒. โดยที่สมาชิกมาไม่ครบองค์ประชุม การประชุมจะต้องเลื่อนไปในคราหน้า

๓. ทั้งนี้เพราะว่าสมาชิกมาไม่ครบองค์ประชุม การประชุมจะต้องเลื่อนไปในคราหน้า

๔. เพราะสมาชิกมาไม่ครบองค์ประชุม ฉะนั้นการประชุมจึงต้องเลื่อนไปในคราหน้า

๔. การหาสาเหตุของปัญหาจำเป็นต้องใช้วิธีคิดอย่างไร

๑. เชิงวิเคราะห์

๒. เชิงสังเคราะห์

๓. เชิงประเมินค่า

๔. เชิงวิเคราะห์และเชิงสังเคราะห์

๕. ข้อใดเป็นการอนุมานจากผลลัพธ์ไปหาสาเหตุ

๑. เธอมาโรงเรียนสาย จึงต้องเข้าห้องเรียนช้า

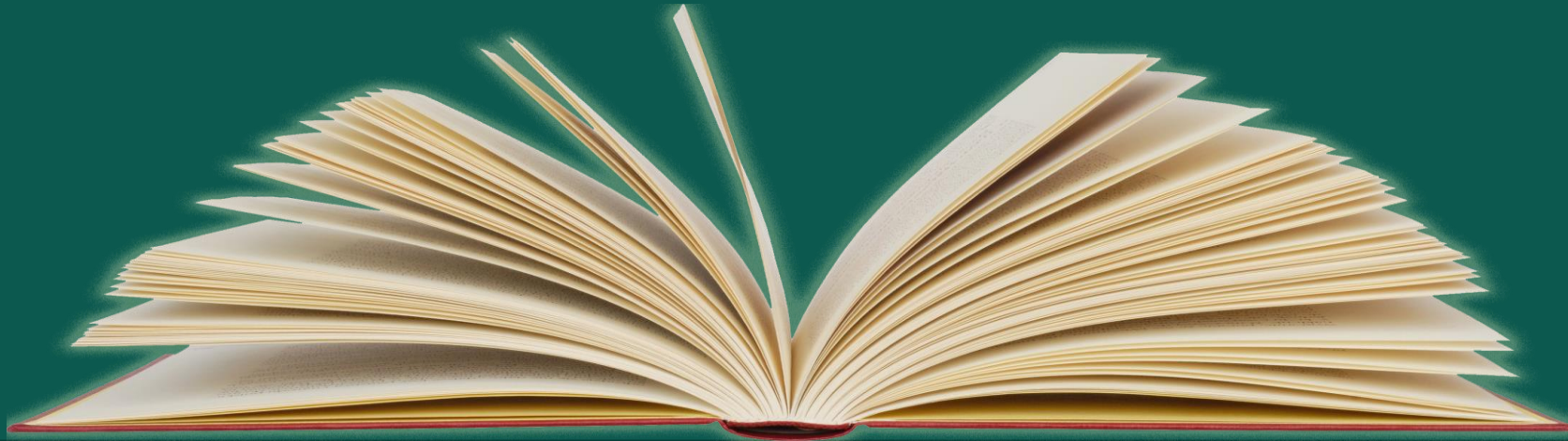
๒. เธอมาโรงเรียนสาย เธอคงต้องไปพบผู้อำนวยการ

๓. เธอมาโรงเรียนสาย เพราะเลยเวลาเข้าเรียนไปแล้ว

๔. เธอมาโรงเรียนสาย เธอคงต้องช่วยคุณแม่ทำงานบ้าน

ภาษาไทยกับครูพีตตี

ภาษาไทยกับครูพีตตี - อาจารย์พีระเสก บริสุทธิ์บัวทิพย์